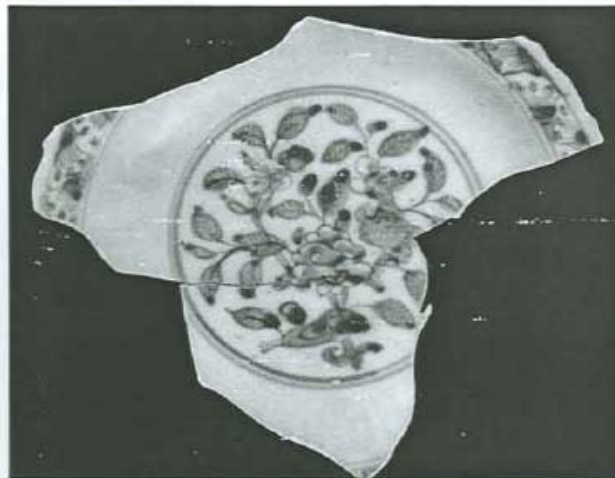

Afbeeldings ter illustrasie van besondere motiewe op skerwe uit Portugese skeepswrakke aan die Suid-Afrikaanse kus en vergelykende voorbeelde wat in ander versamelings teenwoordig is.

AFBEELDING: I.

Skerwe wat deel was van medium grootte borde, is by die wrakke van die São João (1552) en die São Bento (1554) gevind. Die skerf wat hier afgebeeld is, is van die wrak van die São Bento. Hierdie styl borde bevat 'n smal afgeplatte rand, versier met aanneenlopende motiewe aan die voor- en agterkante daarvan. Die sentrale motief toon 'n papegaai in 'n bloeiende struik. Die randmotief staan bekend as die "kroonblare-en-meeldrade-motief". Die wand bevat onegalige insnydings en onder op die bodem kom die merk "Chang Ming fu gui" voor. Die versiering is redelik slordig gedoen met duidelike kolle aan die punte van die blare waar die verf opgedam het. Hierdie soort ware is waarskynlik by die "minyao"-oonde gemaak wat vir die plaaslike bevolking bedoel is, maar dit is ook uitgevoer. Afbeeldings (b) en (c) toon 'n bord in die Van Tilburg-versameling, Universiteit van Pretoria, met soorgelyke motiewe versier met dieselfde merk op die bodem aangebring.

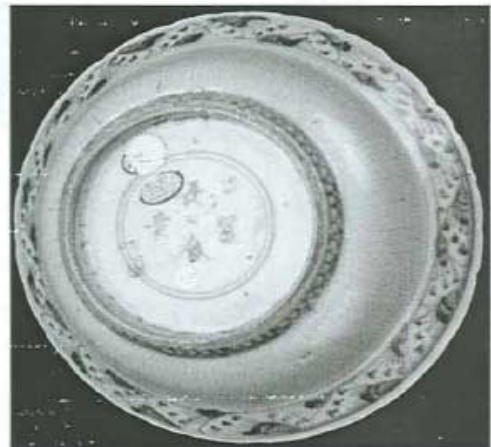
(a)

(b).

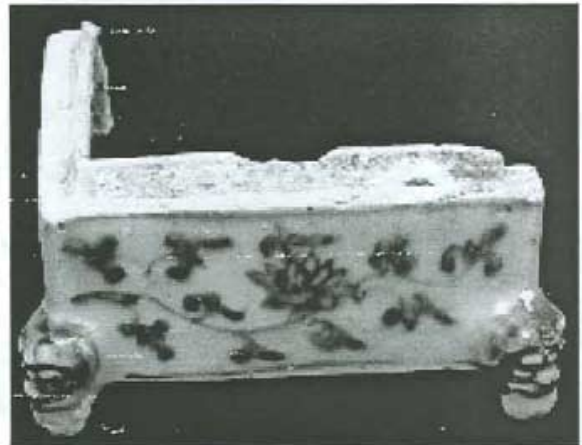

(c).

AFBEELDING: 2 (a) en (b).

Uitbeeldings van drake-met-lotusranksterte kom op baie van die skerwe voor wat by die wrakke van die São João en die São Bento aangetref is. Dié motiewe is hier op die buitewande van kommetjies asook op die deksel van 'n vierkantige houer uitgebeeld, maar dit ook gebruik in die bodem van klein kommetjies of vlak bordjies. Die uitbeeldings op die kommetjies is baie netjies in 'n besondere helder kobalt-tint geskilder. Die motief (c) op die vierkantige deksel, is erg deur seewier verkleur. (V. 40. Motief: 0825 en 0845).

(a).**(b)****(c)**

AFBEELDING: 3 (a), (b) en (c).

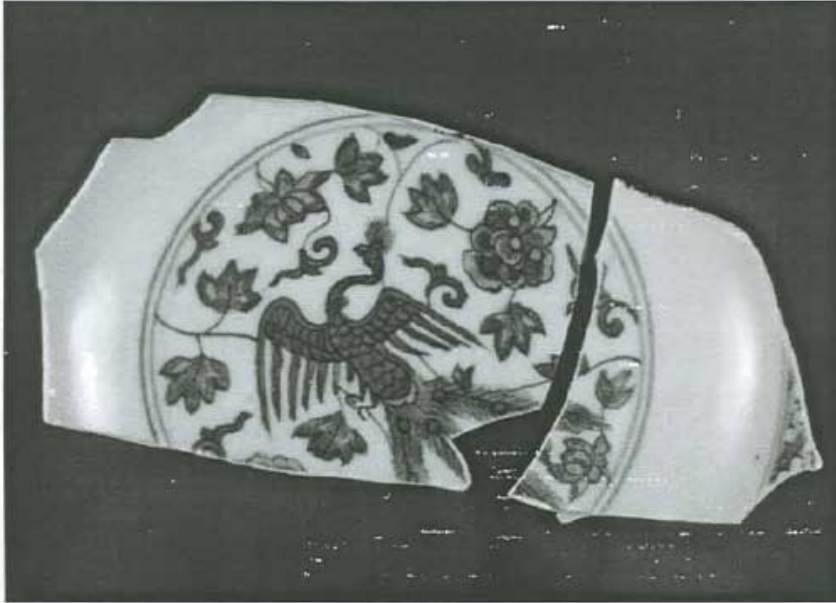
Ander vorms van drake-uitbeeldings wat op skerwe van die São João- en die São Bento-wrakke voorkom, is onder meer gevleuelde seedrake, vergesel van 'n vlammeende pêrel tussen branders. Die kurwende lyf van die draak pas mooi in die sirkelvorm van die sentrale deel van die vlak bordjie in. Op die buitewand van dié bordjie, is die drake se lywe lank en rankend uitgebeeld. Die uitbeelding is redelik netjies in 'n helder kobalt-tint geskilder en verteenwoordig die B-Groep indeling volgens die kwaliteit en versiering daarvan. Die rand is glad afgewerk met 'n effense kurwe na bo en bevat geen insnydings in die wand nie. Dieselfde merk as wat op die skerwe met papegaai-en-struik uitbeeldings voorkom is ook op die bodem van hierdie bordjie teenwoordig.

(a).**(b).**

AFBEELDING: 4 (a) en (b).

Die uitbeelding van 'n pou tussen pioenrose, lotusblomme en –ranke in die bodem van 'n medium grootte bord, is besonder netjies in 'n helder kobaltblou geskilder. Die agterkant is ewe goed geskilder en 'n ses-karaktermerk van die Xuande-tydperk (1426-2436) is op die bodem aangebring. Die kwaliteit van hierdie skerf klassifiseer as Groep A. Die skerf is by die wrak van die São Bento gevind.

(a).

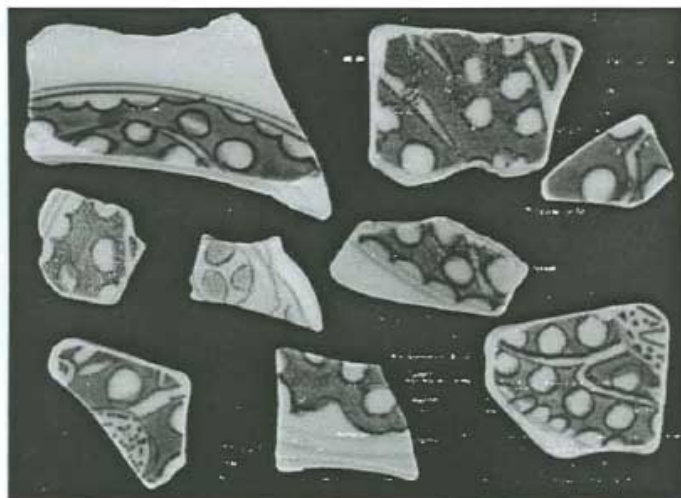
(b).

AFBEELDING 5: (a) en (b).

Skerwe wat by Haga-Haga versamel is, is kenmerkend van die Wanli-tydperk (1573-1619). Hierdie uitbeelding bevat gedeeltes van herte tussen takke met botsels teen 'n wit agtergrond. Motief: (V. 40. 0657). Sommige van die motiewe is in 'n helder blou kobalt geskilder terwyl ander effens dowwer vertoon. Die motiewe is soortgelyk aan dié op afbeelding (b), wat op 'n bord in 'n Portugese versameling voorkom, maar met dié verskil dat voëls daarop uitgebeeld is.

'n Bord versier met voëls in 'n boom met botsels teen 'n blou agtergrond as sentrale motief in die Gonçalves-versameling. Dié bord is gedateer as uit die Jiajing-tydperk (1522-1566)¹, maar dateer waarskynlik uit die eerste kwart van die Wanli-tydperk (1573-1619).

(b).

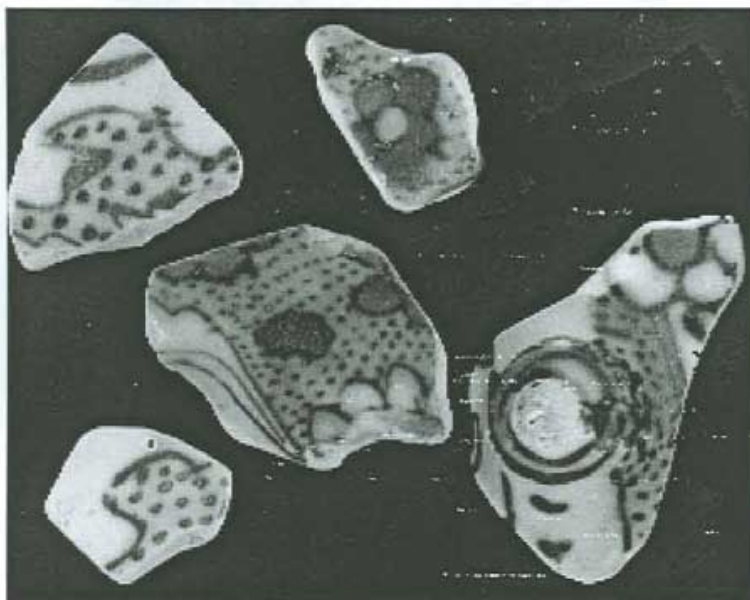

¹ Pinto de Matos, *Chinese export porcelain*, p.92-93, fig.31.(CMAG 6).

AFBEELDING: 6 (a) en (b).

Die skerwe wat hier uitgebeeld is, het oënskynlik deel gevorm van kendi's wat soos paddas gevorm is, soos afbeelding (b) toon. Die skerwe (a), is almal by Haga-Haga gevind. (V. 40. Motief: 0663).

(a).

'n Paddavormige Kendi in die Leeuwarden-museum.²

(b).

² Rinaldi, *kraak porcelain*. p.181, fig.234. Leeuwarden museum. (Inv.1707).

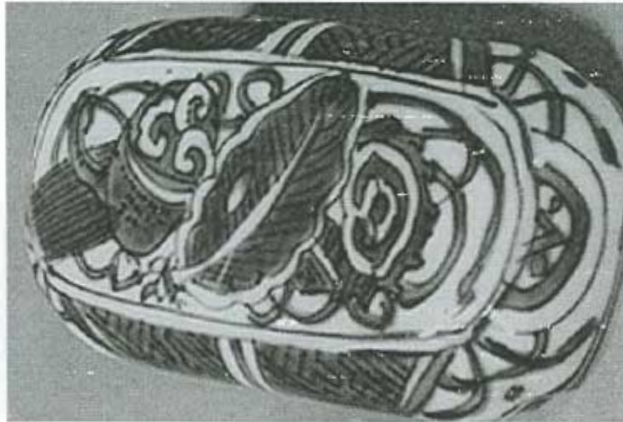
AFBEELDING 7: (a) en (b).

Skerwe wat deel is van deksels wat op “sirih”-pruimhouers pas, soortgelyk aan dié van afbeelding (b). Hierdie skerwe is op die strandgebied van Plettenbergbaai gevind. Geen ander houers van hierdie aard is by enige van die ander Portugese wrakke aan die Suid-Afrikaanse kus aangetref nie. (V. 40. Motief: 0219).

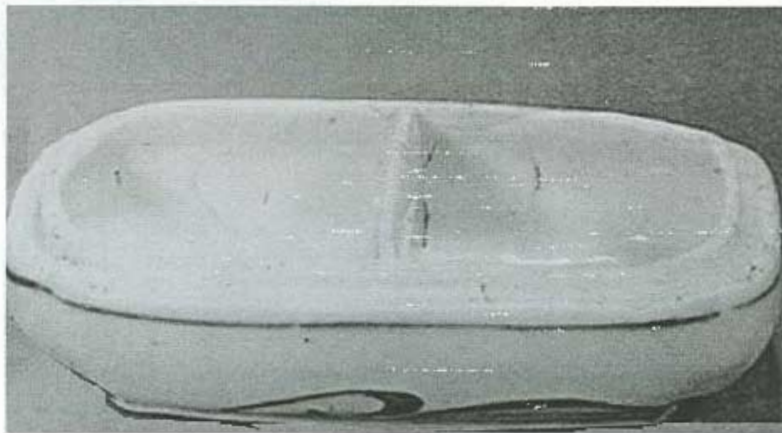
(a).

'n “Sirih”-pruim houer met deksel in die Groningen-museum, soortgelyk aan dié wat by Plettenbergbaai voorkom.³

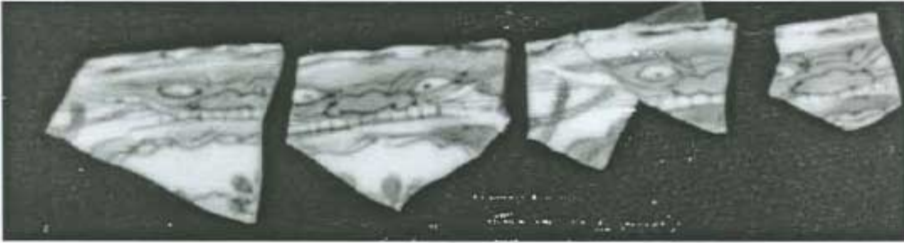
(b)

³ Kyk Rinaldi, *Kraak porcelain*, p188, fig. 246 (inv.1929-1830).

AFBEELDING 8:

“Taotie”-gesiggies uitgebeeld op die afgeplatte rande van klein kommetjies. Baie van die skerwe met hierdie soort motiewe, is op die strandgebied waar die São Gonçalo gesink het, gevind.

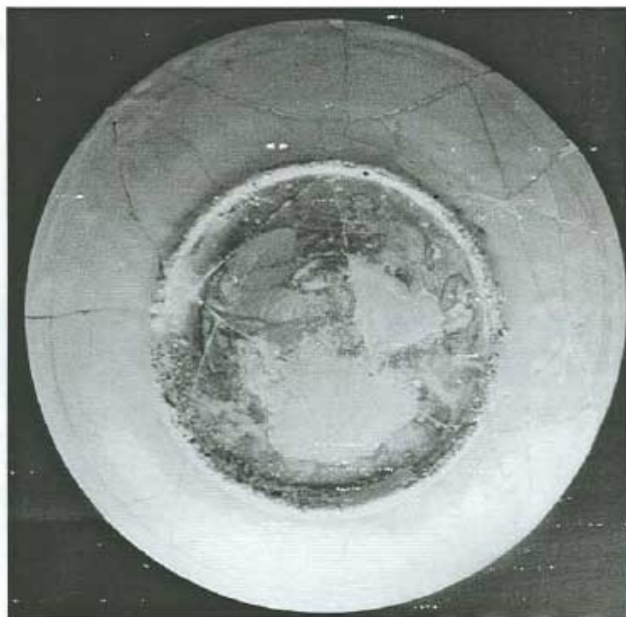
AFBEELDING: 9.

'n Kommetjie (gerestoureer) met die model van 'n karp teen 'n agtergrond van waterplante in kobaltblou, is by die wrak van die São Gonçalo gevind. Ander voorwerpe met aanhegsels in reliëf uitgebeeld, is ook by dié wrak gevind. Dit is die enigste Portugese wrak aan die Suid-Afrikaanse kus waar uitbeeldings in reliëf voorkom.

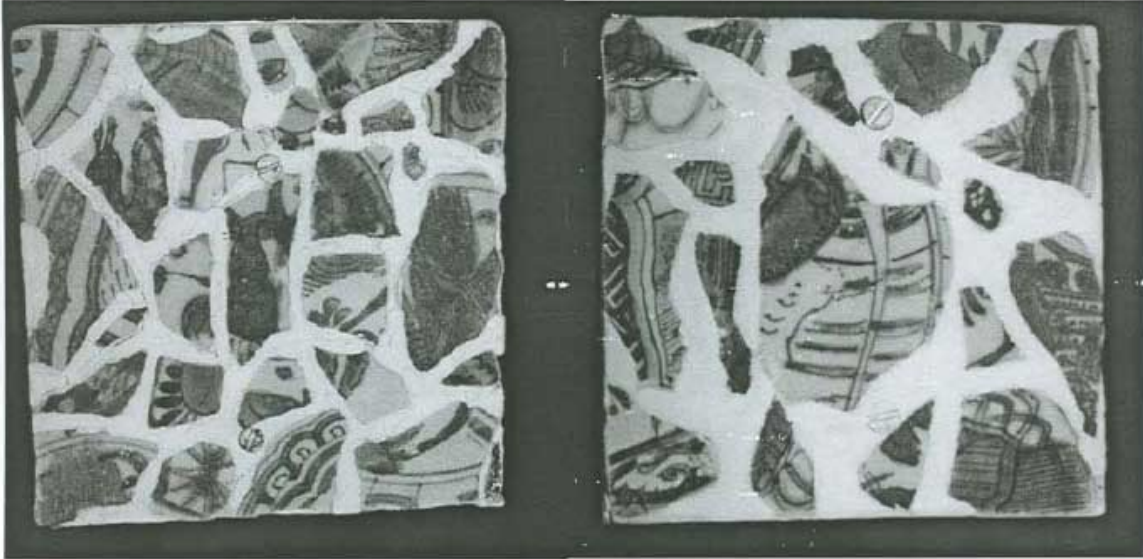
AFBEELDING: 10 (a) en (b).

'n Swatow bord wat by die São Gonçalo-wrak (1630), (Plettenbergbaai) gevind is. Dit is die enigste wrak waarby hierdie ware voorkom. Sowat 50 Swatowskerwe is gevind waarvan almal “fenghuang”-voëls as sentrale motief bevat (V. 40. Motief: 0667). Twee variasies van randmotiewe kom voor: die een toon wolkpanele met drie strepe tussen in (a) en die ander een bevat tentakels wat om 'n gestileerde blom uitgebeeld is. Die agterkant van alle Swatowborde, is geglasuur, hoewel die glasuur nie altyd die hele oppervlak bedek nie. Sandkorrels is sonder uitsondering in die glasuur vasgebak as gevolg daarvan dat hierdie voorwerpe op sandbeddens in die geplaas is tydens die bakproses. Die sand aan die bodem is een van die duidelikste eienskappe waarvolgens Swatow-ware te onderskei is van Chinese porselein wat van ander oonde afkomstig is.

(a)**(b)**

AFBEELDING: 11.

Skerwe wat by Bonzabaai, van die wrak van die Santa Maria Madre de Deus (1643) gevind is, is deur 'n versamelaar in panele rondom die ingang van sy woonhuis vasgelê. Baie porseleinskerf-entoesiaste, het die skerwe gebruik om onder meer, juweledose, lampstaanders, tafelblaaie en die rame van spieëls mee te versier.

AFBEELDING 12:

'n Skerf met die uitbeelding van 'n vlieënde seeperd op die wand van 'n groot houer, uit die wrak van die Santissimo Sacramento. Hierdie motief is slordig geskilder in 'n waterige kobalttint. Dit is opmerklik dat soortgelyke uitbeeldings in ander versamelings, ook 'n redelike slordige skildertegniek toon, soos die voorbeeld wat in die Amaral Cabral-versameling in Portugal voorkom getuig. Twee vase met hierdie uitbeelding kom ook in die Ardebil-heiligdom voor.⁴

⁴ Pinto de Matos, *Azul e Branco da China porcelano ao tempo dos Descobrimentos, Coleção Amaral cabral*, p.130, fig. A171 en A172.

AFBEELDING 13:

'n Skerf wat deel gevorm het van die bokant van 'n groot houer. Die motief is besonder netjies uitgevoer in sagte skakerings van kobaltblou. Die "ruyi"-septerkopmotief is afgewissel met geometriese panele. Die skerf is by die wrak van die Santissimo Sacramento (1647) gevind. (V.40. Motief: 4010)

(a)

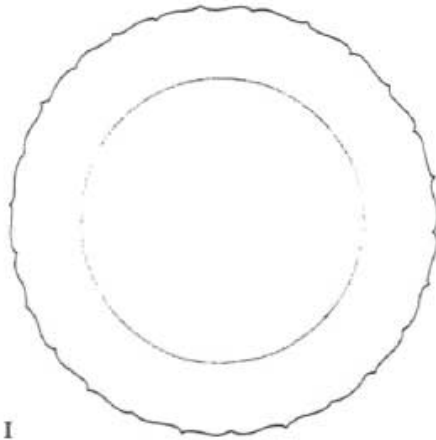
AFBEELDING 13: (b) Die skerf (a) was oënskynlik deel van 'n soortgelyke houer soos wat hier uitgebeeld word en in baie van die Portugese versamelings verteenwoordig is. Hierdie voorbeeld is in die Gonçaves Museum in Lissabon.⁵

(b)

⁵ Pinto de Matos, Chinese export porcelain, afb. 36, p. 101.

ADDENDUM C

I. Die "BORDER"-indelings volgens: M. Rinaldi.¹

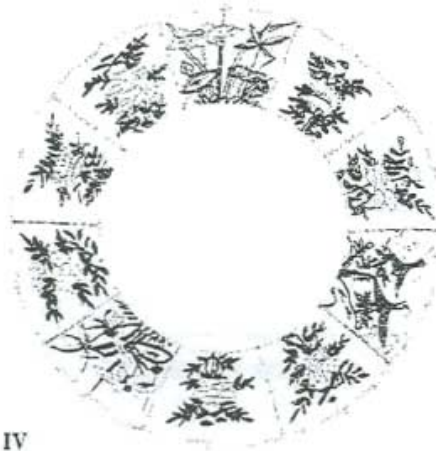
I

II

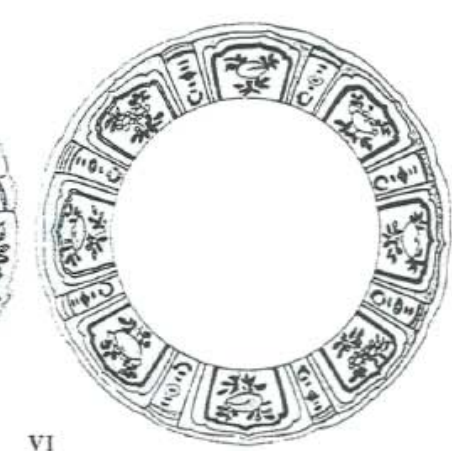
III

IV

V

VI

VII

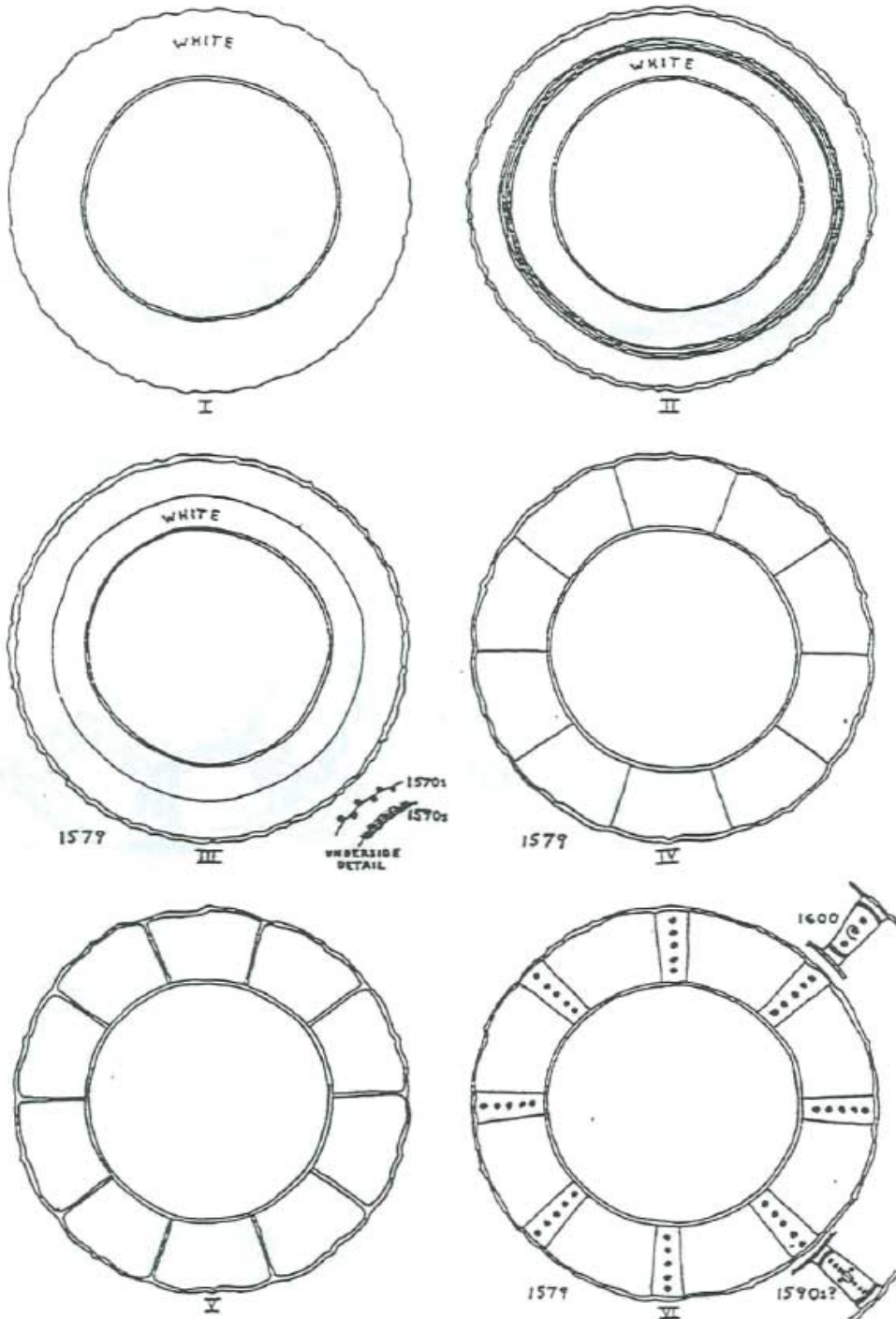
VIII

IX

¹ Rinaldi, *Kraak porcelain*, p. 71.

II. Die "TYPE"-indelings volgens C. Shangraw en E. von der Porten:²

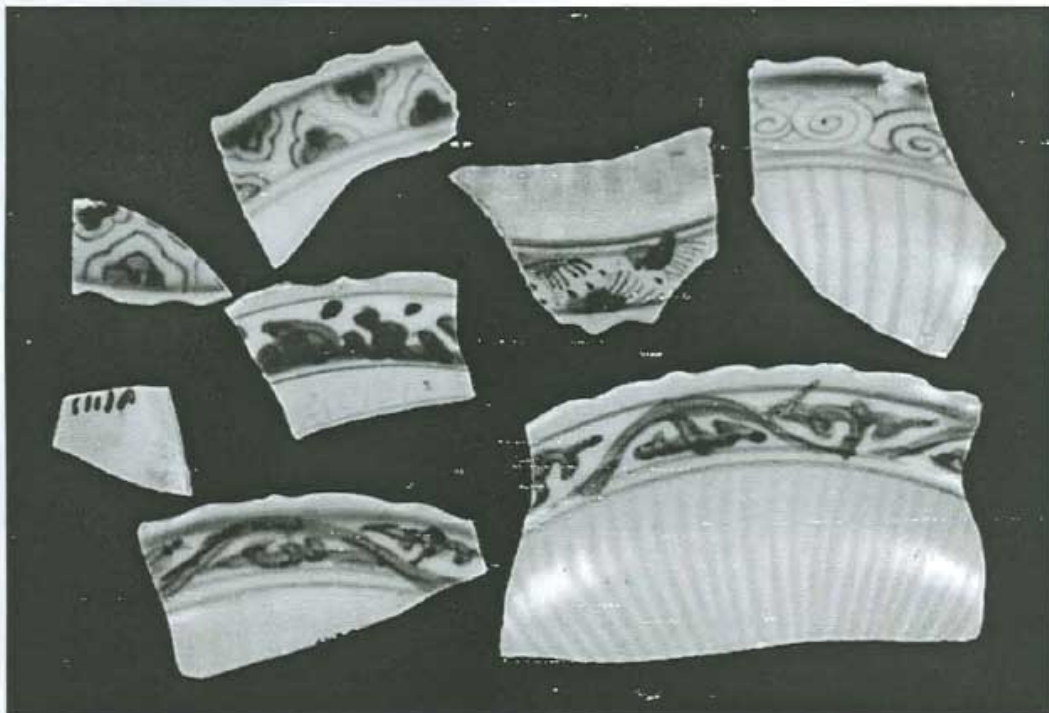

² Shangraw and Von der Porten, *Kraak plate design sequence 1550-1655*, pp. 8-9

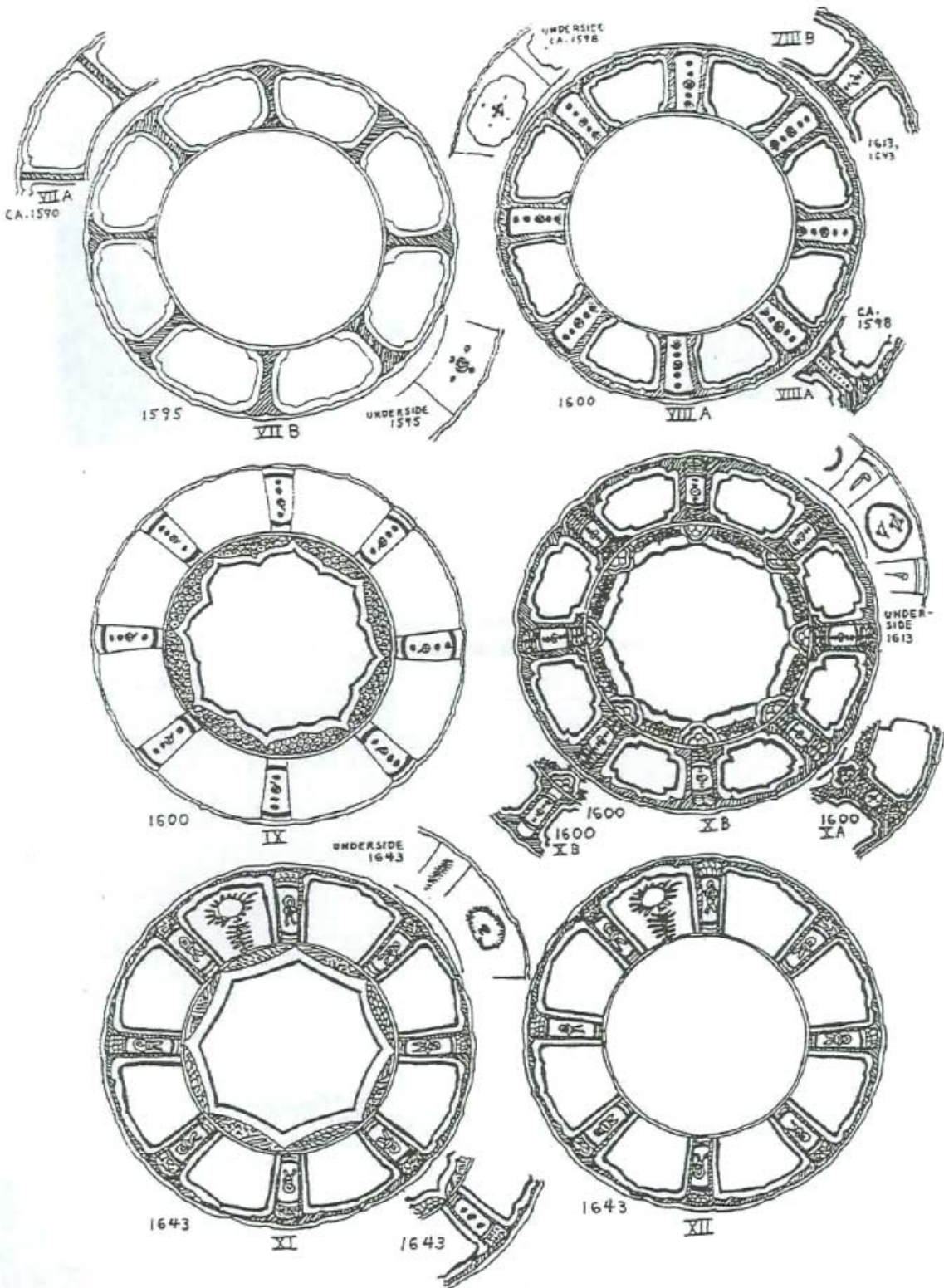
STYL I:

Die randmotiewe wat die Jiajing-tydperk (1522-66) verteenwoordig en by die wrakke van die São João en die São Bento voorkom, is meesal redelik smal en aaneenlopend. Die klassieke diamant-kruismotiewe (V. 40, motief: 0002) en variasies daarvan (V. 40, motief: 0059) kom die meeste voor. 'n Groot verskeidenheid van ander aaneenlopende motiewe kan onderskei word. Motiewe wat dikwels voorkom is die: "trefoil"-, kroonblaar-en-stuifmeel-, klassieke krul-, brander- en lotusrank-motiewe soos hierby uitgebeeld. (V. 40, motief: 0080, 0146, 0057, 0034 en 0074).

Afbeelding: 1. i.

Ander eienskappe wat by die São João- en die São Bento-wrakke se skerwe voorkom, is onder meer dat die meeste borde van medium grootte is, met smal afgeplatte rande. Die cavetti is gewoonlik onversierd, behalwe vir die insnydings wat op sommige voorkom. Waar insnydings voorkom, is die buiterande van die borde gelob. Borge sonder insnydings in die cavetti, se buiterande is gewoonlik glad afgewerk. Die buitenste rande van kommetjies is met 'n effense kurwe na buite gevorm, maar regop rande kom ook voor. Die rande van kommetjies is almal glad afgewerk en geen gelobde rande of afgeplatte rande is by kommetjies gevind nie.

STYL 2: i, ii, iii (a) en (b) en iv.

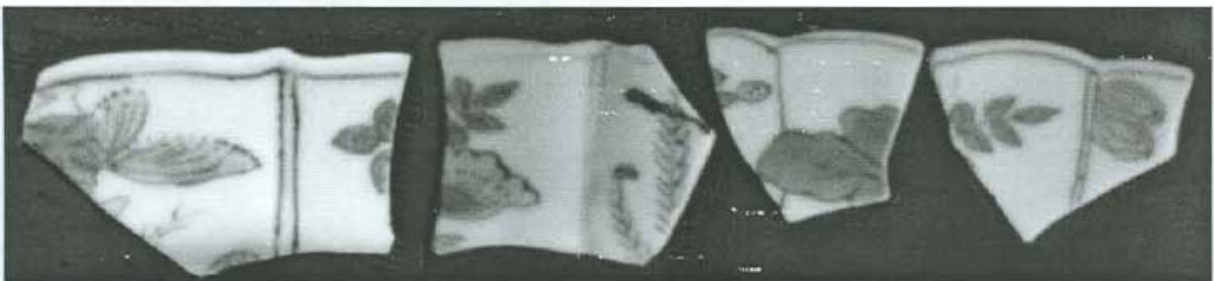
'n Skerf uit die Wanli-tydperk (1573-1619) wat by Haga- Haga gevind is, is deel van 'n bord wat gelobde enkellyn-verdelings op die rand bevat. Die wand is hoekig gevorm en is bewys daarvan dat die bord in 'n drukvorm gepars is. Die geskilderde kobaltblou lyne volg die ribbe wat deur die drukvorm veroorsaak is. Die gebruik van 'n drukvorm, sowel as die rib- en lynverdelings wat 'n afgebakende paneel skep, toon die eerste tekens van die kraakstyl.

Afbeelding: i.

Die randmotiewe bestaande uit lobbe om die rand van borde , skep 'n natuurlike stervorm rondom die sentrale motief wat in die bodem van die bord geskilder is. Baie skerwe met hierdie soort motiewe is by Haga-Haga gevind.

Afbeelding: ii.

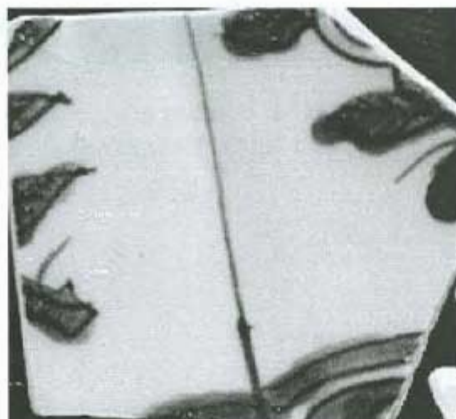
Skerwe wat by Haga-Haga voorkom, toon vertikale enkel- of dubbellyne wat die randmotief in eweredige segmente verdeel. Hierdie styl is die voorloper van die verdere indelings in breë- en smalpanele waarin daar juwele- of lintmotiewe in uitgebeeld is, soos in hoofstuk VI bespreek word.

Afbeelding: iii (a).

Rand- en sentrale motiewe wat volop by die Haga-Haga-skerwe voorkom vergelyk goed met voorbeelde in die Portugese versamelings.¹ Dié randmotief kom ooreen met uitbeelding op die skerwe van Afbeelding ii (a).

Afbeelding: iv (a) en iv (b).

Nog 'n skerf wat by Haga- Haga gevind is, is deel van 'n kommetjie wat enkellyn-verdelings op die buitewand bevat. Die wand is hoekig gevorm wat bewys daarvan is dat dit in 'n drukvorm gepars is. Die geskilderde kobaltblou lyne volg die ribbe wat deur die drukvorm veroorsaak is. (Motief : V. 40. 0651).

¹ Pinto de Matos, *Chinese export porcelain*, p. 68, fig., 15 (CMAG. 15).

'n Skerf wat 'n gedeelte van 'n groot deksel is, is by Haga-Haga gevind. Die deksel is versier met juweleen-skub-motief (Motief: V. 40. 1217). Dié juweleen- en geometriese motiewe in driehoekige panele, is later met die ontwikkeling van die kraakstyl in vertikale panele as randmotiewe toegepas.

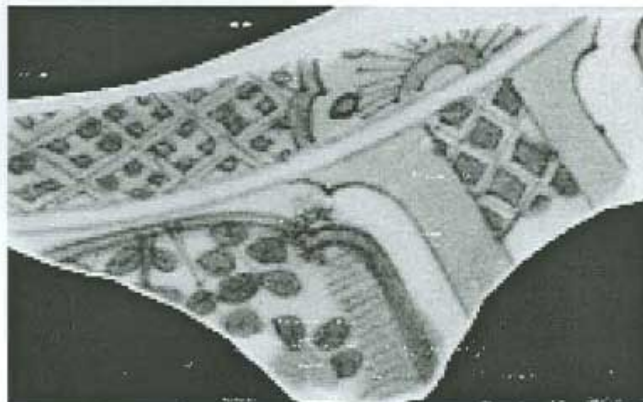
STYL 3:

Afbeelding i.

Skerwe wat by die São João Baptista-wrak (1622, uit die Tianqi-tydperk) voorkom, bevat medaljons om die rand van borde, byna soos die motiewe van STYL 2: i (b), maar verskil in dié opsig dat daar 'n breë bloulyn om die medaljons geskilder is.

Afbeelding ii.

Baie van die skerwe wat by die São João Baptista-wrak gevind is, toon geometriese motiewe om die rand en sluit breë-en smalpaneelverdelings in. Dié versierings is kenmerkend van die kraakstyl.

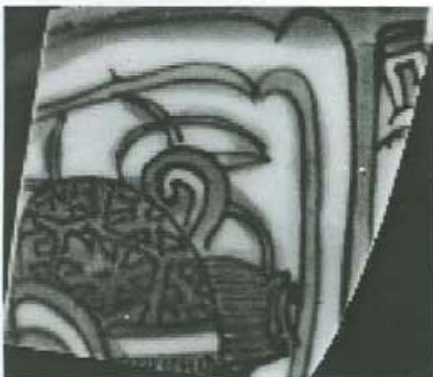
STYL 4:

Skerwe wat deel is van een bord is by die São Gonçalo-wrak gevind. Die versierings daarop is kenmerkend van die kraakstyl. Die gekompliseerde samestelling van die motiewe en fyn detail waarmee dit geskilder is, verteenwoordig die hoogtepunt van dié styl. Die kleur van die kobalt van die bord in afbeelding (a) is in 'n sagte tint uitgevoer. Die meeste ander borde van dieselfde wrak, is in 'n helder blou kobalt met 'n perserige tint geskilder, soos in die afbeeldings (b) en (c) getoon word wat hierby uitgebeeld is.

Afbeelding i (a)

Afbeelding i (b).

Afbeelding i (c).

STYL 5:

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

Skerwe wat by die wrak van die Santissimo Sacramento (1647) gevind is. Die motief wat twee herte-en-perske uitbeeld is sketsagtig en en slordig.. Dié uitbeeldings is 'n afgewaterde weergawe van die kraakstyl en is ongetwyfeld by provinsiale oonde gemaak. (V. 40. Motief: 2661).

Afbeelding (a).

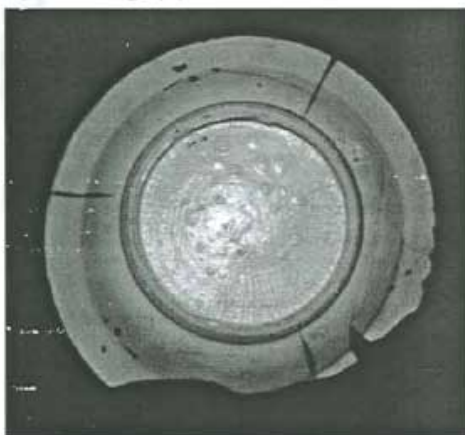
Afbeelding (b)

Afbeelding (c).

Afbeelding (d)

(b) Hierdie uitbeelding van twee-herte-en-perske-motief toon 'n reënbus in die agtergrond van die sentrale motief en is 'n unieke uitbeelding. Die skerf is ook van die Santissimo Sacramento.

(c) Nog 'n variasie van die herte-en-perske-motief, van dieselfde wrak af, is in so 'n mate gestileer, dat as dit nie was vir die vorige uitbeeldings nie, dit skaars herkenbaar sou wees as dieselfde motief. Skerwe met soortgelyke motiewe is ook by die wrak van die Nossa Senhora da Atalaia do Pinheiro (ook 1647) gevind.

(d) Die agterkante van hierdie borde is nie goed afgewerk nie en lugblase sowel as sand is in die glasuur teenwoordig.

STYL 6: Afbeelding: (a) en (b).

'n Deksel in twee dele, wat by die Nossa Senhora da Atalaia do Pinheiro (1647) gevind is, is kenmerkend van die Oorgangstyl. Die maan wat saam met die figuur uitgebeeld is, kom algemeen op ware van die hierdie styl voor. (V.40. Motief: 0910). Dié deksel het waarskynlik op 'n soortgelyke vaas gepas as die een in die Butler-versameling wat hierby afgebeeld is.

(a)

'n Vaas en deksel in die Butler-versameling.²

(b).

² M. Butler, Chinese porcelain at the beginning of Qing. *Transactions of the Oriental Ceramic Society*, vol. 49, 1984-85., p. 13, fig. 2.